

Rúzsai tudósítások

A rúza — hosszú ú-val! — a róza szó nyelvjárási változata. A község neve pedig onnan ered, hogy bizonyos Rúzsa Jakabnak a birtoka volt ez a vidék. Rúzsa Sándornak csak annyi a köze a településhez, hogy ide Öreg-Csorvába hordta eladni vagy levágni a lopott állatokat, amikor ezen a vidéken portyázott. Allítólág jó néhány kiscgazda tollasodott az orgazdaságból akkoriban.

A mai Rúzsa közigazgatási területe 8 ezer 381 hektár. Háromezer 271 lakosa van, s közülük alig 120-an járnak el dolgozni más településre. A külterületen 860 élő tanya van. A község legnagyobb munkaadója a Népszabadság Tsz. Elődei megbízhatóan gazdálkodtak, csupán a hetven és nyolcvanas évek fordulóján került nagyobb hullámvölgybe az akkori Napsugár Tsz. Mostanában egyesült a község két mezőgazdasági nagyüzeme, az egyesített zárszámadáson 21 milliós nyereséget könyvelhettek el.

Bölcsőde nincs a községben, de szükség lenne rá. Terveznek tanterembővítést, további teleszerű lakásépítést, a kereskedelmi ellátás javítását. Ha a rúzsai boltban hiányzik valami, Szegedet 76 forintért járja meg busszal az idevalósi ember.

Korunk színvonalán élni

A rúzsai tanyák 90 százalékában bekötötték a villanyt. Ez a homokvidék életében korszakos jelentőségű: az egykor lassú sorvadásra ítélt tanyák jó része új életre kapott. Kiderült az is az elmúlt évtizedben, hogy az életképes tanyákon nem az évszázados elmaradottság, tudati sötétség konzerválódik, hanem új életforma születik. Kiderültek a városba, belterületre telepítés hátrányai is: az óriási költségek, a munkahely és lakóhely eltávolodása, a tanyán élő idős emberek elmagányosodása. Jelenleg még mindig ellentmondásos a helyzet: a jogszabályok egy része továbbra is a tanyák felszámolását, vagy legalábbis fejlődésük korlátozását célozza. Történik ez annak ellenére, hogy a tanyák többsége bizonyította életképességét, s azokat a tanyákat sem törölték el a föld színéről, amelyeket eredeti tulajdonosai elhagytak. Jöttek a városban lakók, a panelházak közül a kikapcsolódni vágyók és kemény pénzekért megvásárolták őket.

A legnagyobb fájdalmuk a tanyaainak, hogy nem lehet lakóhelyüket megújítani. A községi tanácsokat olyan rendelkezések végrehajtására kötelezik, amelyekkel olykor maguk a helyi körülményeket jól ismerő tisztviselők sem értenek egyet. A másik dolog, hogy ezek a rendelkezések valójában kijátszhatók, és kijátszásuk nem is vonja maga után a helyi közösségek erkölcsi elítélését.

Azok az érvek, amelyek a nagyüzemek érdekeire hivatkoztak, nem mindenütt állják meg a helyüket. Rúzsa mintegy 6 ezer hektárnyi szántóját akkor sem lehetne egybeszántani, ha egy tanya sem lenne rajta. Dűlőutat, szállítótutakat akkor is hagyni kellene rajta. Több olyan tanya van Rúzsán, amelyek ilyen nagyobb mindenképpen fennmaradó, a nagyüzemi termelés számára is nélkülözhetetlen ümenként épültek. Ha elriasztják róluk az embereket, a nagyüzem is rosszabbul jár: ha elmennek a városba, munkaerőt veszít; ha csak a belterületre költöznek, akkor is naponta szállíthatja ki őket drága benzinnel. A belterületen kevesebb jószágot lehet tartani, ez is szempont, nemcsak a kiscgazdaságnak, hanem a nagyüzemnek is.

Még egy látszatra apró dolog, amelyik a tanyát, s a benne lakó embert sújtja: hiába van hidrofórus csőskútja, hiába építenek egyre több tanyában fürdőszobát, 22 kilogrammos nagy gázpalackot nem vihet oda a tanya ember, nem kap rá engedélyt. Megy hozzá a védőnő, s okítja, hogy fürdödjön mindennap. Hogyan fürdödjön, ha nincs elég meleg víz? Üstben melegítsen magának? Közben pedig makacsul tartja magát a tanya ember elmaradottságáról szóló mendemonda...

Hová menjen üdülni a tanya ember? Autója már van. Aki erővel győzi, az pénzzel is, hogy elmenjen valahová, nemcsak pénz, hanem gyógyulást, szórakozást keresni. Csakhogy, ott a

gazdaság, amit nem lehet hosszú időre magára hagyni. A déli alföldi régió parasztságának nincs számottevő üdülőközpontja. Olyan, amelyik a speciális igényeit szolgálja: a közelben, egy-két órai autózással, viszonylag kevés benzinnel megközelíthető legyen; egy napra, kettőre, szállást találjon; s lehetőleg gyógyvizet, a kemény mezőgazdasági munkában összeszedett ízületi betegségek kúrálására.

Rúzsán sós termálvizet találtak egy szénhidrogénre meddő kútban. Esetleges gyógyhatását most vizsgálják. Egyébként is nevezetes helyen van ez a kút: az évszázadok óta változatlan állapotban levő, az Alföld növényeit változatlanul megőrző ősjárásban. A szomszédban a Napsugár Tsz. rideg tartású gulyája. Kevés otárfüggetléssel, a meglévő értékek megőrzésével, a pusztulók átmentésével arborétumot lehetne itt létrehozni, s környéki üdülőközpontot. Egyelőre még inkább álomnak tekinthető ez, olyan szép ábrándnak, amely megérdemli a munkát, küzdelmet, hogy valósággá váljon. Pártolja a gondolatot a termelőszövetkezet vezetősége is, amelynek igen jó a kapcsolata a községi tanáccsal, s a CSOMITERV szakemberei is látnak fantáziát benne.

Apropó téesz: Ábrahám Vince hozzáértő vezetésével tüneményesen emelkedett föl a két éve még veszteséges Napsugár Tsz. A mostani zárszámadás az egyesült két gazdaság közös eredmé-

nyét összegezte, hatékonysági mutatók az élvonalban jelölik már a helyét a rúzsai nagyüzemnek. Ugyanabban a községben ugyanazokkal a szorgalmas emberekkel, ahol néhány éve a veszteség halmozódott. Mindez arra figyelmeztet; a szubjektív tényezők nagyobb szerepet játszanak a gazdálkodás eredményességében, mint amekkora szerepet még manapság is tulajdonítanak nekik.

Rúzsát a korábbi koncepció szerepéről nélküli településként tartotta számon. Nem lehet íróasztal mellől hosszú évtizedekre határozni emberek sorsáról, s ezt utóbb ezekre rákényszeríteni. S főképpen nem lehet a földrajzi körülményeket, az egyes területek gazdasági erejét, s az ott élők igényeit figyelmen kívül hagyni. Rúzsa Kiskunhalas és Szeged között, minden nagyobb vonzerővel a település elvárososított helye.

Jogosan változott a helye azóta: részleges alsóközvetlen községgé lett, s ez nem is a hierarchia miatt lényeges, hanem azért, mert a körülmények javulását hozta. Sinen van ez a település, azt mondják a rúzsaiak: Papp János tanácselnök és Ábrahám Vince téeszelnök olyan közösségi energiákat képes felszabadítani, tettekbe váltani, amelyeknek csak az első eredményei értek be idáig. S ezen a homokvidéki településen, szemben a nem éppen támogató jogszabályokkal, a településfejlesztési politika városcentrikusságával, már ez is óriási teljesítmény: a rúzsaiak a kor átlagszínvonalán, mind teljesebb életet biztosító körülmények között élhetnek.

Tervek és építkezések

Lakótelep épül majd a fatelep helyén. A fatelep jelenleg a falu központjában van, de már megégyezett a DEFAG-gal a községi tanács, hogy jövőre kitelepülnek onnét. Kijelölték az új helyét, közművesített telket adnak a vállalatnak, a felszabaduló helyen pedig teleszerű lakásépítés kezdődik.

— Valamikor vitatkoztunk rajta, hány szintesek legyenek az itt felépülő lakások — mondja Lábecz László tanácsitkár. Az elnök szerette volna, ha négy szintesek lennének. Azzal érvelt, úgy sokkal jobban ki lehet használni ezt a centrumban levő közművesített területet. A tervezők azt mondták — én is velük értettem egyet — nem lenne jó egy mini Tarján építeni ide, a falu közepére.

A rúzsaiak hosszú távú megállapodást kötöttek a CSOMITERV-vel: valamennyi tervezni-valójukat ehhez az intézethez vizslik. Itt ugyanis a tervezők érvényesíthetik koncepcióikat, a falu képméte formálása egy kézben lesz, s remélik egységesebb is lesz ezáltal.

— Miért épült olyan sokáig az egészségház?

— A mórhalmi községi tanács költségvetési üzeme volt a kivitelező, és tényleg irtam a jegyzőkönyveket, hogy hónapokig alig jutnak emberek az építkezé-

sen. De ismertem az ő nehézségeiket is: ez a kisüzem a jelenlegi szervezeti formájában inkább csak karbantartási feladatokra alkalmas. Arra végképp nem, hogy nyolc-kilenc község beruházásait is megvalósítsa. Ők sem dönthetnek önállóan: mindenféle elváltatnak velük, aztán rangsorolják a feladatokat. Amikor például a mi egészségházunk volt darabban, közben soronkívül föl építették a mórhalmi óvodát.

— Mi kapott helyet az egészségházban?

— A két körzeti orvosi rendelő, a fogorvosi és a gyermekorvosi rendelő, a gyógyszerár, a két védőnő szolgálati helyisége, az emeleten pedig négy szolgálati lakás.

— A gyermekorvosi ellátás még nem épült ki a járásban. Van, ahol heti egy-két alkalommal rendel csak a szakorvos. Rúzsán viszont, fő munkaidőben dolgozik majd a gyermekgyógyász.

— Hozzá is szoktak a helybellek. Nagyon sajnálták a korábbi gyermekorvost, amikor elment. A gyerekek általában este lázasodnak be, innen a városi ügyelet messze van, valószínű, hogy nem is fogadnak a gyerekeket. Szakmailag már nem is vitatják, hogy a gyermekgyógyász tevékenysége különbözik a körzeti orvosétól, faluhelyen mégis a körorvosra marad a gyerek-ellátás is.

Közéleti emberek

Róza Illés 87 éves. 1941-ben költözött a későbbi Rúzsába. Azelőtt Gátsoron (akkor inkább Gátsaroknak emlegették) boltoskodott. Egy-egy tanya vegyesboltban a szögtől az élesztőig mindenfélét árultak.

— Micsoda idöket éltünk mi meg! — mondja az idős ember, aki ma is példás rendben tartja a kertjét, s el-eljár a barátaihoz kiadós beszélgetésre. — Volt olyan inflációs korszak, hogy egész hátizsák pénzt vittem a Schlésinger nagykereskedőhöz, alig tudtam a madzagot a zsák tetején összefűzni. Ott ült az öreg nagysága a pénztárban, a feje is alig látszott ki a bankók közül, s alig ért valamit az a kazal pénz.

Róza Illés házasságkal kezdte, aztán fuvarbert fizetett, míg végül, nagy nehézséggel feltételek között, nagy nehézséggel került a földra. Remegtetni kellett a székén, áruért menni, hogy szegényen meg tudjon élni. Törvényhatósági tag volt, e bérleti területek lakosságának érdekeit képviselte a városatyák között.

— Ha kellett, elmentem a polgármesterhez is, hogy szervezzék szükségmunkát, útépitést, mert a négy-öt hold rossz homokból nem élnek meg a bérlok. A szükségmunkát is rosszul fizették, ezért is interpelláltam egyszer. Az lett az eredmény, hogy a kisvonaton kiküldtek ide három vagon ínségcsomagot, hogy osszam el a szegények között. Mondtam, hogy nem koldusok ezek az emberek, nem könyörödományt akarnak.

— Dolgozott később a földművelésszervezetnél, aztán meg éjjeliőr lett a paprikatelepen, végül nyugdíjas.

— Én mindig azon voltam, hogy minden legyen a boltban, amit csak keres a vevő. Mindent mérni kellett, az ötvenkilós zsír-szódát úgy kellett szétverni negyedkilós darabokra. Ehhez képest a mai boltosok nagyságos urak. Igaz, némelyik úgy is viselkedik.

— A feleségem trafikot vezetett Rúzsán.

— Oda is én szereztem az árut, mindig legyen minden, ami kell. Többet költöttem buszra, mint amennyit az asszonynak fizettek. Nyolcvanéves korában ment nyugdíjba, pontosan 1850 forintot hozt ki havonta a postás.

Négyökrü Antal 1913-ban született, ma is 13-as számú házában lakik. 1960-ban január 13-án választották meg téeszelnöknek, 1977. február 13-án ment nyugdíjba. Volt olyan vizsgája, amikor december 13-án a 13-as teremben, a 13-as tételtől vizsgázott — sikerrel.

A nyugdíjas elnöknek „csak” a társadalmi funkciói maradtak meg, mióta „nyugalomba” vonult. Tagja a községi tanácsnak, az áfész felügyelő bizottságának, a téesz vezetőségének, a vizsgázók társulat intéző bizottságának, a községgazdálkodási és településfejlesztési bizottságnak, s népi ellenőr.

— 18 évig voltam téeszelnök, a mi gazdaságunk az alatt nem ismerete a veszteséget. A hatvanas évek elején úgy kellett kivásálni 700 szerződéses hízót a községből, ma ötezer körül adunk át évente. Január 12-én irtam alá, hogy belépek a téeszbe, 13-án már elnök voltam. Egyszál töl-tőtollal ültem az asztal mögé.

— Volt négy irodista, meg egy raktáros. Egy kockás irkában tartotta nyilván, miből mennyink van. A szélére fölírta, hogy te-szem azt, a 25. oldalon tartja nyilván a rozst, a 12-en a rézgálicot.

— Volt egy törés a téesz életében, miután Négyökrü Antal nyugdíjba ment. Hogyan összegeznél ennek az időszaknak a tanulságait?

— Vezetni csak úgy lehet, ha valaki a tagságot és szűkebb vezetőséget egyaránt képes a maga oldalára állítani.

A nyugdíjas elnök egyik kedv-felése, hogy ma is ő vezeti a csapatéknaplót. A kertjében áll a mérő, idén szomorú statisztikát mutatnak a bejegyzések.

— Sokat cselekvő, sikeres ember Négyökrü Antal; a legfontosabbal, az egészséggel hogyan áll?

— Ha lehetne rá szerződést kötni, a mostanira kötnék, leg-alább kétezerig. Utána meghosz-

— Olyan mindig van. Azt még szababitanám.

— Van-e, ami még hiányzik az életéből?

— Mindenképpen szeretném meg-érni, hogy bekössök Rúzsát a ház-hálózatba, és földgáz melegítsen a lakásomban.

TANÁCS ISTVÁN